

НОМІНАЦІЯ ЖИТЛОВИХ ПРИМІЩЕНЬ У БОЙКІВСЬКИХ ГОВІРКАХ

У статті розглянуто функціонування назв житлових приміщень у бойківських говірках. Для дослідження залучено матеріали лексикографічних праць. З'ясовано походження назв, наведено безпосередні паралелі в інших говірках української мови.

Ключові слова: бойківські говірки, будівельна лексика, тематична група, лексико-семантична група, лексема, семантика.

Дослідження лексики говорів пов'язане з вивченням її тематичних груп, що є важливим для опису діалектів загалом. Вагомою є лексика, що репрезентує будівництво, адже пов'язана з матеріальною та духовною культурою народу. У зв'язку зі зміною технологій будівництва осучасненням будівельних матеріалів, виникає проблема зникнення з ужитку частини давньої лексики традиційного народного будівництва.

Будівельна лексика вже була об'єктом мовознавчих досліджень. Зокрема О. Євтушок вивчає будівельну лексику західнополіських говірок [6, 7, 8], М. Никончук – середньополіських [9], Л. Дорошенко – східнополіських [3, 4, 5], Л. Поліщук – східноподільських [10, 11], Д. Тодер – українських говорів Закарпаття [14, 15] та ін. Досліджували цю тематичну групу лексики у слобожанських говірках К. Глуховцева [2], Л. Тищенко [13], Р. Сердега [12]. Будівельну лексику бойківських говірок частково розглядав М. Бігусяк, досліджуючи динамічні процеси семантичної структури назв будівельних процесів, дій та їх виконавців у говірках передкарпатського ареалу [1]. Однак як окремий об'єкт дослідження будівельна лексика бойківських говірок розглядається вперше.

Мета статті – дослідити лексику на позначення житлових приміщень бойківських говірок як сегмента тематичної групи будівельної лексики бойківських говірок. Для аналізу залучені лексикографічні праці “Словник бойківських говірок” М. Й. Онишкевича (1984) та “Словник говірок Центральної Бойківщини” М. Матііва (2013). Мета передбачає розв'язання таких завдань: зафіксувати назви визначеної підгрупи будівельної лексики; проаналізувати семантику назв на позначення житлових приміщень у бойківських говірках; виявити міждіалектні зв'язки будівельних назв; встановити етимологію та мотивацію назв. Об'єкт дослідження діалектна лексика на позначення житлових приміщень. Предмет дослідження – семантична структура, походження лексики на позначення житлових приміщень у бойківських говірках. Основними методами, що застосовуються у статті є описовий та зіставний. Теоретичне значення статті полягає у простеженні закономірностей збереження та архаїзації будівельної лексики бойківських говірок. Практичне значення одержаних результатів виявляється у можливості використання їх у практичному курсі (спецкурсі) з діалектної лексикології.

У межах тематичної групи будівельної лексики (ТГЛ), традиційно виділяють такі лексико-семантичні групи (ЛСГ): назви будівель та їх конструктивних частин (назви житлових будівель та їх конструктивних частин; підсобних господарських приміщень; назви приміщень для утримання тварин); назви процесів будівництва, назви

будівельних матеріалів; назви інструментів будівельників; назви виконавців будівельних робіт; назви малих архітектурних споруд (криниця, погреб); назви обрядів та пересторог, пов'язаних із будівництвом житла. Для аналізу ми обрали лексико-семантичну групу “назви житлових приміщень”.

У ЛСГ “назви житлових приміщень” можна виділити окремі семантичні підгрупи (СП): СП загальних назв житлового будинку; СП приміщень усередині хати; окремих конструктивних частин будинку.

Значення “загальні назви житлового будинку” представлене 19 назвами, зокрема: *'хата* (та її фонетичні та словотвірні варіанти (*'хатиц'а*, *'хат'а*, *'хатишче* – згруб., *ха'шчина* – зм.). Окрім основного значення, *'хат'а* засвідчено ще як кімната [Он. II, с. 338]. Назва *'хатишче* зафіксована із значенням ‘місце, на якому стояла хата’ [Он. II, с. 338]. Слово *'хата* є нормативним в українській літературній мові [СУМ XI, с. 29] та у багатьох говірках має подібну семантику: пор.: гуц. *'хата* ‘сільський житловий будинок’, ‘кімната’ [ГГ, с. 200]; бук. *'хата велика* ‘святкова кімната’, *'хата студена* ‘кімната в будинку, яка зимою не опалюється’ [СБГ, с. 610]; зх. поліс. *'хата* ‘сільський будинок’, ‘міська квартира’, ‘кімната’ [Аркуш. II, с. 224].

Загальноживане літературне слово *дім* ‘будівля, призначена для житла’ у бойківських говірках набуває додаткового значення ‘мурована хата, вкрита черепицею’ [Он. I, с. 221]. Функціонують також форми *до'монько* та *домі'ство*, що мають, окрім значення ‘дім’, ще й ‘хазяйство’ [Он. I, с. 227].

Загальна назва житлового будинку репрезентована також лексемою *іхьюж'а* *іхьж'а*, *іхьжа*, *іхижа*, *іх'иежа*, *іх'іжа*, зм. *іхижийка*, *іхьюшка*, *іхьюш'ч'е*), що має також значення ‘мала бідна хата’, ‘кімната’, ‘приміщення’ [Он. II, с. 339]. Етимологи розглядають лексему як давнє праслов'янське запозичення з германських мов: пор. псл. *хуѣа*, *хусь*, *хуза*, *хуѣа* ‘хата, житло’; пгерм. **hūsa* (<**kūso*, **kuso*) ‘укриття, захист’. Висловлювалась також думка про паралельне, генетично незалежне індоєвропейське походження псл. *хузь* і пгерм. **hūsa* [ЕСУМ VI, с. 173]. Зазначена назва притаманна також лемківським говіркам: *хижа* ‘хата, будинок’, ‘хатне приміщення, кімната’ [Пирт., с. 327], закарпатським: *іхижа*, *іхьжа* ‘хата’, ‘селянський житловий будинок’ [15, с. 78].

Лексема *'камениц'а* [Он. I, с. 337] (фонетичні варіанти: *'кам'яниця*, *кам'ениц'а*, *камн'аниц'а*, *камн'а'ениц'а* та зм. *'кам'інон'ка*) має ідентичну семантику з літературним *кам'ениц'а*, *кам'яниц'а* ‘кам'яна будівля’, ‘мурований будинок’ [СУМ IV, с. 86].

Лексема *квандрат'їука* мотивована формою споруди і позначає хату квадратної форми (*Квандрат'ївки ст'али будувати по війні, у нас она́ бо́ла п'ерша в селі*) [Мат., с. 208].

Зі значенням ‘стара, нужденна хата’ вживається назва *ха'луна* [Он. II, с. 336], що в літературній мові означає ‘невелика убога житлова будівля’, ‘злиденна хата’ та ‘невелика занедбана господарська будівля або виробниче приміщення’ [СУМ XI, с. 14]. Зафіксована у бойківських говірках лексема вживається в багатьох слов'янських мовах: рос. *ха'луна*, пол. *chałupa*, чес. *chalupa*, верньолуж. *khałupa*, нижньолуж. *chałupa*, слн. *halúpa*; етимологи розглядають як давнє запозичення з іллірійської мови через посередництво германських мов і припускають зв'язок зі словом *коліба* як із новішим запозиченням із того самого джерела [ЕСУМ VI, с. 152].

Засвідчені у бойківських говірках аналітичні назви *та'расова* *'хата* та *шев'ченкова* *'хата*, утворені шляхом метафоричного перенесення, та вживаються зі значенням ‘стара хата (яку потрібно зносити)’ [Мат., с. 494]. Зрідка в переносному, іронічному значенні старої хати вживається назва *'куча* [Мат., с. 249], мотивована, імовірно, схожістю за зовнішніми ознаками з *кучою* для свиней.

Назва *кужде¹леба*, що зафіксована зі значенням ‘халупа’ [Он. I, с. 393], очевидно, теж називає невелику вбогу житлову будівлю; злиденну хату’ [СУМ XI, с. 14]. Слово має затемнену мотивацію, можна припускати зв’язок з лексемою *ку́жба* ‘приміщення для вівчарів та молочних продуктів’ [ЕСУМ III, с. 125].

Незрозуміле також походження назви *бурди¹гарн’а* ‘пуста, бідна, стара хата’ [Он. I, с. 77]. Однак у гуцульських говірках поширена лексема *бурдэй* ‘курна хата’, ‘тимчасове приміщення для лісорубів’ [ГГ, с. 31], у буковинських – *бурдэй* ‘землянка’, ‘бідне житло’, ‘курінь’ [СБГ, с. 43], з якою, імовірно, можна пов’язувати бойківське слово *бурди¹гарн’а*.

Засвідчено у бойківських говірках назву *розвал¹’уха* ‘стара будівля, що потребує ремонту’ [Мат., с. 408], яка має паралелі в західнополіських говірках: *розвал’уха*, *розва́лок* ‘стара хата’, ‘залишки чого-небудь розваленого’ [Аркуш. II, с. 125].

Значення ‘житло, що має тимчасовий характер’ у бойківських говірках реалізує назва ¹*лаз* ‘хата на сіножатях, житло далеко від села, використовуване під час літніх робіт’ [Он. I, с. 402]. Етимологи вказують на походження від псл. *lazь* ‘місце, розчищене від лісу; лісова галявина’, пов’язане з *laziti* ‘лазити’, *lězti* ‘лізти’ та має індоєвропейські корені [ЕСУМ III, с. 182]. Відоме слово й буковинським говіркам: *ла́з* ‘лука, сіножать’ [СБГ, с. 250]. З приміткою *діалектне* зафіксована лексема *лаз* у літературній мові із семантикою ‘лука’ [СУМ IV, с. 436].

Лексема *зи¹мівка* (та фонетичні варіанти *зи¹мовка*, ¹*зем’іўка* у бойківських говірках реалізує два значення: ‘хата і хлів далеко в полі’, ‘клубня за селом, де багато паші і легко взимку прогодувати худобу’ [Он. I, с. 309]. Час, коли використовували будівлю, очевидно, мотивував виникнення назви.

Тимчасове житло для пастухів – пастуший курінь’ у бойківських говірках називають *коліба* (каліба) [Он. I, с. 366]. Етимологи вказують на запозичення від південних слов’ян через румунське посередництво, до яких, очевидно, прийшло з грецької мови, пор.: рум. *colîbă* ‘халупка’ [ЕСУМ II, с. 510]. Поширена лексема в багатьох говорах української мови: *закарп. коліба*, *коліба*, *колыба*, *кол’іба* ‘невелике житло пастухів і лісорубів, призначене для ночівлі і укриття від грози’ [15, с. 80], *гуц. коліба* ‘житло лісорубів, пастухів’ [ГГ, с. 99], *бук. коліба* ‘курінь’, ‘повітка’, ‘комора’, ‘зневаж. стара, маленька хата’, ‘тимчасове накриття’, ‘будка собаки’, ‘вигнута частина печі’ [СБГ, с. 217].

Спеціальні назви у бойківських говірках мають і кімнати всередині будинку. Тут можна окремо виділити назви приміщень, у яких проживають, та приміщення, які використовують для господарських потреб. Зокрема на позначення чистої, парадної кімнати в будинку зафіксована форма *світ¹личка* [Он. II, с. 208]; це слово є літературним [СУМ IX, с. 92].

Назва *ван¹кер* (фонетичний варіант *ван¹кир*) вживається на позначення меншої бічної кімнати в хаті [Он. I, с. 83]. Етимологи вважають, що слово *ван¹кір* – похідне від *алкір* ‘бокова кімната, відділена від світлиці перегородкою’, яке запозичене з польської мови (пол. *alkierz* (із давньоверньонімецької через посередництво чеської мови) [ЕСУМ I, с. 328, 61]. Назва має відповідники в суміжних говорах, пор.: *лемк. ванкерик* ‘невелика кімната – спальня – ‘ванькирчик’ [Пирт., с. 29], *гуц. ванькір* ‘комірчина біля кухні або в колибі для зберігання продуктів’ [ГГ, с. 33], *наддністр. ванькёр, ванькир* ‘невелика кімната’ [Шило, с. 66].

Серед бойківських назв приміщень будинку, які використовуються для господарських потреб, є ¹*сіни* [Он. II, с. 219]. Лексема вживається з аналогічною семантикою, що й у літературній мові: *сіни* ‘нежила частина селянських хат і невеликих міських будинків, яка з’єднує житлове приміщення з ганком або ділить хату, будинок

на дві половини' [СУМ ІХ, с. 225]. Значення 'комора позаду хати' реалізується за допомогою слів *'прибік* (зм. *'прибічок*) [Он. ІІ, с. 135] та *'присінок* (зм. *'присінець*) [Он ІІ, с. 144], що вживається також як 'ганок, веранда вздовж хати'. На позначення ганку, веранди у бойківських говірках вживається також назва *га^л'ар'іа* [Мат., с. 113], пор.: літ. *галерéя* 'критий чи відкритий коридор, що з'єднує два або кілька приміщень', 'довгий балкон вздовж будинку' [СУМ ІІ, с. 19].

Проведений аналіз засвідчив багатство лексико-семантичної групи назв житлових приміщень у бойківських говірках. Більшість зафіксованих у лексикографічних джерелах Бойківщини назв поширені й у інших говорах української мови, а також функціонують у літературній мові. У лексико-семантичній групі "назви житлових приміщень" переважають питомі назви. Меншу кількість складають запозичені лексеми. Запозичення з німецької мови, припускаємо, потрапили в бойківські говірки за посередництвом польської мови. Питання системного опису будівельної лексики бойківських говірок як сегмента лексичного складу говору потребує подальшого ґрунтовного вивчення.

Джерела

Аркуш. – Аркушин Г.Л. Словник західнополіських говірок: У 2 т. / Г.Л. Аркушин. – Луцьк, 2000. – Т. 1–2.

ГГ – Гуцульські говірки: Короткий словник. – Львів, 1997. – 231 с.

ЕСУМ – Етимологічний словник української мови: У 7 т. – К.: Наук. думка, 1982–2012. – Т. 1–6.

Мат. – Матіїв М. Д. Словник говірок Центральної Бойківщини / М.Д. Матіїв. – Київ – Сімферополь: Ната, 2013. – 601 с

Он. – Онишкевич М.Й. Словник бойківських говірок: У 2 ч. / М.Й. Онишкевич. – К.: Наук. думка, 1984. – Ч. І–ІІ.

Пирт. – Пиртей П.С. Короткий словник лемківських говірок / П.С. Пиртей. – Івано-Франківськ: Сіверсія МВ, 2004. – 364 с.

СБГ – Словник буковинських говірок / За заг. ред. Н.В. Гуйванюк. – Чернівці: Рута, 2005. – 688 с.

СУМ – Словник української мови: В 11 т. – К.: Наук. думка, 1970–1980. – Т. І–ХІ.

Шило – Шило Г. Наддністрянський регіональний словник / Г. Шило. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008. – 288 с.

Література

1. Бігусяк М. В. Динаміка семантичної структури назв будівельних процесів, дій та їх виконавців у говірках передкарпатського ареалу / М. В. Бігусяк // Прикарпатський вісник НТШ. Слово. – 2015. - № 2(30). – С. 76-85.

2. Глуховцева К. Динаміка складу назв господарських приміщень у східнословобожанських говірках / К. Глуховцева // Український діалектологічний збірник. – К.: Довіра, 1997. – С. 177–194.

3. Дорошенко Л. І. Ареалогія будівельної лексики східнополіського діалекту: Автореф. дис. ... канд. філол. наук / Л. І. Дорошенко. – К., 1999. – 19 с.

4. Дорошенко Л. І. До питання визначення типів ареалів східнополіського діалекту (за матеріалами будівельної лексики) / Л. І. Дорошенко // Філологічні науки. Збірник наукових праць. Вип. 1. – Суми, 1998. – С. 18–25.

5. *Дорошенко Л. І.* Східнополіське традиційне будівництво у світлі номінації й народних вірувань / Л. І. Дорошенко // Український діалектологічний збірник. Книга 3. Пам'яті Тетяни Назарової. – Київ, 1997. – С. 325–334.
6. *Євтушок О. М.* Атлас будівельної лексики Західного Полісся / О. М. Євтушок. – Рівне, 1993
7. *Євтушок О. М.* Будівельна лексика в говірках Рівненщини / О. М. Євтушок // Українське мовознавство: республіканський міжвідомчий науковий збірник. – К., 1984. – Вип. 12. – С. 87-90.
8. *Євтушок О. М.* Народна будівельна лексика Західного Полісся / О. М. Євтушок. – Рівне, 1990. – 145 с.
9. *Никончук М. В.* Будівельна лексика Правобережного Полісся в лексико-семантичній системі східнослов'янських мов / М. В. Никончук. – Рівне, 1990. – 369 с.
10. *Поліщук Л. Б.* Номінація будівельного матеріалу в східноподільських говірках / Л. Б. Поліщук // Діалекти в синхронії та діахронії. Загальнослов'янський конспект. – К., 2014. – С. 397-401.
11. *Поліщук Л. Б.* Номінація господарських приміщень для утримання тварин у східноподільських говірках / Л. Поліщук // Мовознавчий вісник. Збірник наукових праць. – Черкаси, 2011. – Вип. 12–13. – С. 129–134.
12. *Сердега Р. Л.* Назви господарських приміщень у центральнослобожанських говірках (склад і семантична структура) / Р. Л. Сердега // Вісник Харківського національного у-ту ім. В. Н. Каразіна. Серія: Філологія. – Харків, 2006. – Вип. 47. – С. 36–39.
13. *Тищенко Л. М.* Лексична реалізація семи “бічна стіна хати” в південнослобожанських говірках / Л. М. Тищенко // Лінгвістика: Збірник наукових праць. – Луганськ, 2010. – № 3 (21). – С. 130–135.
14. *Тодер Д. Д.* Будівельна лексика українських говорів Закарпаття як предмет наукового дослідження / Д. Д. Тодер // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: зб. наук. праць / гол. ред. В. В. Барчан. – Ужгород: Ужгородський нац. ун-т, 2012. – Вип. 17. – С. 63-67.
15. *Тодер Д. Д.* Лексика, пов'язана з житлом та прилеглою до нього територією, в українських говорах Закарпаття / Д. Д. Тодер; гол. ред. В. В. Барчан // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства: зб. наук. праць. – Ужгород: Ужгородський нац. ун-т, 2012. – Вип. 18. – С. 78 – 88.

Sources (dzherela)

- Аркуш. – Arkushyn H.L. *Dictionary of Western Polissia dialects* [Slovnyk zakhidnopoliskykh hovirok]: U 2 t. / H.L. Arkushyn. – Lutsk, 2000. – Т. 1–2.
- ГГ – *Hutsul dialects. Short dictionary* [Hutsulski hovirky: Korotkyi slovnyk]. – Lviv, 1997. – 231 s.
- ЕСУМ – *Etymological dictionary of Ukrainian language* [Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy]: U 7 t. – К.: Nauk. dumka, 1982–2012. – Т. 1–6.
- Мат. – Matiiv M. D. *Dictionary of Central Boykivshchyna dialects* [Slovnyk hovirok Tsentralnoi Boikivshchyny] / M.D. Matiiv. – Kyiv – Simferopol: Nata, 2013. – 601 s
- Он. – Onyshkevych M.I. *Dictionary of Boiko dialects* [Slovnyk boikivskykh hovirok]: U 2 ch. / M.I. Onyshkevych. – К.: Nauk. dumka, 1984. – Ch. I–II.
- Пирт. – Pyrtei P.S. *Short dictionary of Lemko dialects* [Korotkyi slovnyk lemktivskykh hovirok] / P.S. Pyrtei. – Ivano-Frankivsk: Siversiia MV, 2004. – 364 s.

СБГ – *Dictionary of Bukovina dialects* [Slovnyk bukovynskykh hovirok] / Za zah. red. N. V. Huivaniuk. – Chernivtsi: Ruta, 2005. – 688 s.

СУМ – *Dictionary of the Ukrainian language* [Slovnyk ukrainskoi movy]: V 11 t. – K.: Nauk. dumka, 1970–1980. – Т. I–XI.

Шило – Shylo H. *Upper Dnister regional dictionary* [Naddnistrianskyi regionalnyi slovnyk] / H. Shylo. – Lviv: Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy, 2008. – 288 s.

References

1. Bihusiak, M. V. (2015), *Dynamics of semantic structure building processes, activity and their performers in dialects of Beforecarpathia area* [Dynamika semantichnoi struktury nazv budivelnykh protsesiv, dii ta yikh vykonavtsiv u hovirkakh peredkarpatskoho arealu], *Prykarpatskyi visnyk NTSh. Slovo*, № 2(30), pp. 76-85.

2. Hlukhovtseva, K. (1997), *Dynamics of outbuildings, names structure in Eastern Slobzhanshchina dialects* [Dynamika skladu nazv hospodarskykh prymishchen u skhidnoslobozhanskykh hovirkakh], *Ukrainskyi dialektolohichnyi zbirnyk*, Dovira, K., pp. 177–194.

3. Doroshenko, L. I. (1999), *Areal placing of building vocabulary in Eastern Polissia dialects* [Arealohiia budivelnoi leksyky skhidnopoliskoho dialektu: Avtoref. dys. ... kand. filol. nauk], K., 19 p.

4. Doroshenko, L. I. (1998), *To the question to definition types of areas Eastern Polissia dialects* [Do pytannia vyznachennia typiv arealiv skhidnopoliskoho dialektu (za materialamy budivelnoi leksyky)], *Filolohichni nauky. Zbirnyk naukovykh prats. Vyp. 1.*, Sumy, pp. 18–25.

5. Doroshenko, L. I. (1997), *Eastern Polissia traditional construction in light of nominations and folk beliefs* [Skhidnopoliske tradytsiine budivnytstvo u svitli nominatsii y narodnykh viruvan], *Ukrainskyi dialektolohichnyi zbirnyk. Knyha 3. Pamiati Tetiany Nazarovoi*, Kyiv, pp. 325–334.

6. Yevtushok, O. M. (1993), *Atlas of Western Polissia building vocabulary* [Atlas budivelnoi leksyky Zakhidnoho Polissia], Rivne, 1993.

7. Yevtushok, O. M. (1984), *Building vocabulary in Rivne dialects* [Budivelna leksyka v hovirkakh Rivnenshchyny], *Ukrainske movoznavstvo: respublikanskyi mizhvidomchyi naukovyi zbirnyk*, K., Vyp. 12, pp. 87-90.

8. Yevtushok, O. M. (1990), *Folk building vocabulary of Western Polissia* [Narodna budivelna leksyka Zakhidnoho Polissia], Rivne, 145 p.

9. Nykonchuk, M. V. (1990), *Building vocabulary of Right-bank Polissia in the lexical and semantic system East Slavic languages* [Budivelna leksyka Pravoberezhnoho Polissia v leksyko-semantichnii systemi skhidnoslovianskykh mov], Rivne, 369 p.

10. Polishchuk, L. B. (1997), *Nomination of building material in Eastern Podillia dialects* [Nominatsiia budivelnoho materialu v skhidnopolidskykh hovirkakh], *Dialekty v synkhronii ta diakhronii. Zahalnoslovianskyi konspekt*, K., pp. 397-401.

11. Polishchuk, L. B. (1995), *Nomination of outbuildings for maintenance pets in Eastern Podillia dialects* [Nominatsiia hospodarskykh prymishchen dlia utrymannia tvaryn u skhidnopolidskykh hovirkakh] / L. Polishchuk // *Movoznavchyi visnyk. Zbirnyk naukovykh prats.* – Cherkasy, 2011. – Vyp. 12-13.- S. 129-134.

12. Serdeha R. L. (2006), *Names of outbuildings in Central Slobzhanshchina dialects* [Nazvy hospodarskykh prymishchen u tsentralnoslobozhanskykh hovirkakh (sklad i

semantychna struktura)], Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho u-tu im. V. N. Karazina. Seriia: Filolohiia, Kharkiv, Vyp. 47, pp. 36–39.

13. Tyshchenko, L. M. (2010), *Lexical realization of sema ‘‘A side wall of the house’’ in the Southern Slobozhanshchina dialects* [Leksychna realizatsiia semy „bichna stina khaty” v pivdenoslobozhanskykh hovirkakh], Lnhvistyka: Zbirnyk naukovykh prats, Luhansk, № 3 (21), pp. 130–135.

14. Toder, D. D. (2012), *Building vocabulary of Ukrainian dialects of Transcarpathia as a subject of research* [Budivelna leksyka ukrainskykh hovoriv Zakarpattia yak predmet naukovooho doslidzhennia], Suchasni problemy movoznavstva ta literaturoznavstva: zb. nauk. prats / hol. red. V. V. Barchan, Uzhhorodskyi nats. un-t, Uzhhorod, Vyp. 17, pp. 63-67.

15. Toder, D. D. (2012), *Vocabulary connected with housing and surrounding areas in Ukrainian dialects of Transcarpathia* [Leksyka, poviazana z zhytloom ta prylehloiu do noho terytoriiu, v ukrainskykh hovorakh Zakarpattia], Suchasni problemy movoznavstva ta literaturoznavstva: zb. nauk. Prats, Uzhhorodskyi nats. un-t, Uzhhorod, Vyp. 18, pp. 78-88.

О. И. Чаган,

*Национальная академия сухопутных войск имени гетьмана Петра Сагайдачного,
кафедра гуманитарных наук*

НОМИНАЦИЯ ЖИЛЫХ ПОМЕЩЕНИЙ В БОЙКОВСКИХ ГОВОРАХ

В статье рассмотрено функционирование названий жилых помещений в бойковских говорах. К исследованию привлечены материалы лексикографических трудов. Установлено происхождение названий, приведены непосредственные параллели в других говорах украинского языка.

Ключевые слова: бойковские говоры, строительная лексика, тематическая группа лексики, лексико-семантическая группа, лексема, семантика.

O. I. Chahan,

*The National Academy of the Army named Hetman Peter Sagaidachnyi,
Humanitarian Sciences Department*

NOMINATION OF DWELLINGS’ NAMES IN BOIKO DIALEKT

Building vocabulary has always been a subject of interest for linguists as reflecting material and spiritual culture of the people. Due to changes in the construction technology by modernization of the building material disappears from use archaic vocabulary of traditional building.

In the thematic group structure of building vocabulary of Boiko dialect we distinguish lexical-semantic subgroups: “names of building materials” (building materials of natural origin, products made of natural material, industrial materials); “names of building processes”; “names of builders”; “names of buildings and their structural parts” (names of dwellings, outbuildings, names of facilities for animals); “names of small architectural constructions”.

The purpose of article is to investigate lexical-semantic group of dwellings’ names in the Boiko dialect, set their semantic implementation and find links with other dialects of Ukrainian language. Basic methods of analysis are descriptive and comparable.

The analysis has shown the richness of lexical-semantic group of dwellings’ names in the Boiko dialect. Most Boiko names that are recorded in lexicographical sources are common in other dialects of Ukrainian language and also function in literary language.

In the lexical-semantic groups of dwellings' names dominate the specific ones. In the minority are borrowed lexemes. We assume that borrowings from German reach the Boiko dialect through Polish.

The question of building vocabulary systematic description of Boiko dialect as a lexical dialect segment requires further thorough investigation.

Key words: Boiko dialects, building vocabulary, vocabulary, theme group, lexical and semantic group, token, semantics.

УДК 811.163.3+811.161.2:811'373.2+81'255

О. В. Черноус,

канд. філол. наук, доц.,

ПВНЗ «Кропивницький інститут державного

та муніципального управління»,

професор кафедри філософських та гуманітарних дисциплін

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ПЕРЕДАВАННЯ ЛІТЕРИ Ѓ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (на матеріалі македонської антропонімії)

В статті проаналізовано наявні в слов'янському мовознавстві наукові підходи до історії виникнення літери Ѓ в абетці сучасної македонської літературної мови, описано причини, що ускладнюють точну ідентифікацію вимови звука, який вона позначає, наведено концепції щодо її відтворення засобами інших мов, запропоновано власний підхід до передавання означеної літери в македонських особових іменах і прізвищах в перекладі українською мовою.

Ключові слова: македонська антропонімія, македонська літера Ѓ, вимова, українська графіка, передавання особових імен.

Відтворення чужомовних особових імен та прізвищ в українській графіці є закономірним явищем у поширенні інформації про події та реалії інших країн засобами масової інформації. При цьому відповідальність за пошук українських відповідників покладається зазвичай на авторів або перекладачів, які у своїй практиці керуються різними підходами до запису чужомовних антропонімів. Відсутність тривалої перекладацької традиції з македонської мови на українську, відмінності в графічній та фонетичній системах за відсутності єдиних принципів їх передавання, а також різні підходи науковців до вимови деяких звуків досить часто спричиняє появу кількох варіантів того самого оніма в перекладі українською мовою, що ускладнює ідентифікацію осіб. У такому разі важливою дослідницькою процедурою постає аналіз зібраного антропонімного матеріалу щодо передавання деяких македонських графем засобами української мови.

Відтворення македонських особових імен українською мовою належить до таких лінгвістичних питань, які ще потребують докладного вивчення. Об'єктом студій більшості вітчизняних та зарубіжних лінгвістів були здебільшого загальні питання фонетики, графіки, орфографії македонської мови, хоча в деяких наукових розвідках репрезентовано висновки вчених щодо можливих способів передавання тих чи тих македонських літер або звуків. У цьому контексті засадничими вважаємо дослідження